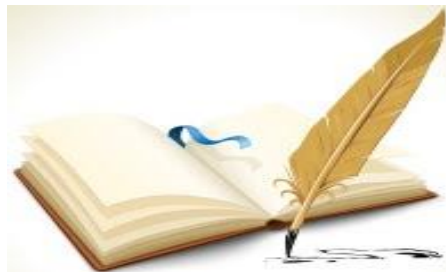

Сөздүн өтмө маанилери

Мугалим: Рыскелдиева А.З.

Метафора

Тилде сөздөрдүн маанилерин ооштуруунун бир түрү –кейиптештирип ооштуруу же метафора деп аталат. Грек тилинен «көчүрүү» деген сөздөн алынган.

Адамдар бир нерсеге экинчи бир нерсени окшоштуруп, кейиптештирип , ошого жараша анын маанисин башкача(нерсе,зат, көрүнүш, кубулуш ж.б.) көчүрүп айтышат.

Мисалы: Көз, ийненин көзү, иштин көзү

Стилдик түрү боюнча :

- 1. Образдуулугу жана өтмө мааниден келип чыккан мүнөзү байкалбай, кадыресе сөзгө айланып кеткен ооштурма атоолор же метафоралык аттар:
  - Мисалы: Төш –адамдын; тоонун төшү;
  - Көөкөр 1) идиштин аты; 2) майтококтун бир түрү;
- 2. Образдуулук, өтмө мааниси жогоркудай биротоло кадыресе атоого алана элек, бирок тилде анын ооштурма мааниси бир кыйла даана сезилген сөздөр (элес , түр):
  - Мисалы: Күн бал-бал күйөт, айк калкып сүзөт, өмүр –дайра.

- 3. Автордун жеке стилге байланышкан индивидуалдык метафоралар. Бул өзунун жаңылыгы жана жалпы тилге кеңир сиңе электиги менен мүнөздөлөт.
- Мисалы: Замана канаттарын алга керет.
- Ай нуру аппак нурлар тынбай аккан.
- Эл ичинде элирчи элең жорголоп.

Метонимия

- Сөз маанисинин ички жакындыгына карай оошу жолу жакындаштырып ооштуруу же **метонимия** деп аталат. Грек тилинен «которуп айтуу» деген сөздөн алынган.
- Мисалы : Добул урду.
- Чач сылоо.
- Кулак: адамдын кулагы, суу байланган тосмо.

Метонимия түрлөрү

- 1. Нерсе же анын ичиндеги катышына карай ооштуруу:
  - Мисал: Чайнек кайнап чыкты. Бир тарелка ичип коёт. Үч кишиге бир табактан.
- 2. Мекеме, үй –жай ичиндеги , короонрун ичиндеги адам.
  - Мисал: Бир короо болуп келди. Аны университет катуу сыйлайт.

- 3. Айыл, село, шаар ж.б. алар жашаган адамдардын катышы боюнча ооштуруу:
- Мисал: Токтогулда турабыз. Ысык-Көл, Чүй, Ош дебей баары өсуп жатат.
- 4. Сынды туюндурган сөздөр менен зат атооч сөздөрдүн айкалышы үлгүсүнө карай ооштуруу:
- Мисал: акылдуу адам; акылдуу китеп, акылдуу мал;
- Тантык адам, тантык кеп ;
- Укмуш киши, укмуш аңгеме.

Синекдоха

- Сөздөрдүн маанилерин ичкерте түшүп к колдонуунун стилистикалык бир жолу–көчүрүп ооштуруу же **синекдоха** деп аталат. Мында бүтүн нерсенин бөлүгү бүтүн мааниде, же тескерисинче, бүтүн нерсе бөлүк маанисинде, ошондой эле жалгыз несе көп маанисинде, же тескерисинче колдонулат.
- Грек тилинен «стилдик ооштуруу» деген сөздөн алынган.
- Мисал: Баш, көз, кол, өпкө –дене мүчөлөрүнүн аттары.
- Кийимге, буюмга окшоштуруп айтыла берет. **Куу калпак (митаам), чака туяк (тапан)**

- 1.Мисалы: **кычы (кир)**, кычы адам.
- **Чырым (майда из) , карта оюнунда чырым**
- Макал -лакаптарда:
- Мисал: Көп коркутат, терең батырат.
Жалгыздын үнү чыкпас, жөөнүн шаңы чыкпас.
- Үнү бар, жаны жок.
- Аркамда калган туяк жок.